

Kdo je naredil orgle pri sv. Lenartu?¹

V Selcih so se spomnili dr. Rudolfa
Andrejke (22. 7. 1880 do 19. 10. 1948)

Junija 1994 smo se popotniki, ki smo bili namenjeni v Skandinavijo, ustavili za dobro uro v severnobavarskem mestu Rothenburg. Ž ženo sva naredila nekaj posnetkov tega zelo zanimivega mesta sredi razpotegnjene gričevnate pokrajine.

Dve leti kasneje sem prebiral šestdeset let staro knjigo *Škofja Loka in njen okraj v luči gospodarskih in kulturnih prizadevanj*. Povoda za izdajo te okrog sto strani debele knjige sta bila I. obrtno-industrijska razstava ter uprizoritev Škofjeloškega pasijona. Urednika dela sta bila *dr. Rudolf Andrejka*, načelnik statističnega urada notranjega ministrstva v Beogradu in *France Planina*, gimnazijski profesor v Kranju. Dr. Andrejka je objavil v njem dva prispevka, in sicer *Škofjeloški cebi* in *Tujski promet*

Hiša, v kateri je med prostimi dnevi, počitnicami in v času prisilne upokojitve ustvarjal dr. Rudolf Andrejka. Danes je last družine Pogačnik iz Dolenje vasi, ki nadaljuje raznotero gospodarsko dejavnost Tavčarjevih in skrbi, da bi biša ohranila svoj prvotni videz ter postala tudi pomembno turistično središče Selc (Foto Stanislav Jesenovec)

v Škofjeloškem okraju. Na 48. strani je med drugim zapisal: *«Krasna je pokrajinska lega Škofje Loke, zelo ugodna nje zveza z bližnjim glavnim mestom Ljubljano, mesto je polno zgodovinskih in kulturnih znamenitosti, tako, da so ga imenovali nekateri naš slovenski Rothenburg, toda domače podjetnosti, ki bi dala razmaha tujskemu prometu, v Škofji Loki še ni dovolj.»* Ugotovitev, ki žal drži še danes.

Ne bom opisoval, v čem se razlikujeta ti starodavni mesti in njuna turistična ponudba. Raje bom vsaj v osnovnih potezah zapisal, kdo je bil dr. Rudolf Andrejka.

Prva knjiga Enciklopedije Slovenije v skupih 14 vrsticah nudi vznemirljive podatke, ki dajejo slutiti, da je bil tudi on eden resnično pomembnih, ustvarjalnih in zavednih, a žal skoraj pozabljenih Slovencev iz prve polovice tega stoletja. Zapisano je, da je leta 1903 promoviral na dunajski univerzi za doktorja prava. Zaradi njegovega delovanja pa ga enciklopedija označuje še kot statistika, zgodovinarja ter propagatorja planinstva in turizma ter honorarnega profesorja upravnega prava na ljubljanski juridični fakulteti. Ko opredeljuje vsebino njegovih 22 knjig in 152 razprav oziroma člankov v najrazličnejših slovenskih, hrvaških, nemških in francoskih glasilih, pa mu pridaja še, da je bil poznavalec pravne, gospodarske in krajevne zgodovine, narodopisja, bibliografij in krajepisja, literature in imenoslovja. Bil je tudi urednik številnih knjig in biltenov ter poslovnih glasil.

Na katerih področjih se srečujejo podjetništvo in obrt ter dr. Rudolf Andrejka? Na spominskem večeru ob 50. obletnici njegove smrti v Selcih v Selški dolini, ki so ga omogočili Območna obrtna zbornica Škofja Loka, Protokolarni servis Brdo ter Trgovsko in proizvodno podjetje Pogačnik iz Dolenje vasi, trgovina Pr.Štefan v Selcih, smo 23. oktobra 1998 namenili osrednjo pozornost prav predstavljanju del, v katerih je dr. Rudolf Andrejka opisoval obrtno dejavnost. Selca so bila za profesorja ali inšpektorja Rudija, kot mu pravijo še danes nekateri krajanji, drugi dom.

Spominski večer in razstavo precejšnjega števila del dr. Rudolfa Andrejke je pripravil Stanislav Jesenovec s sodelovanjem KD "Dr. Janez E. Krek" (Foto Mira Marič)

Direktor Loškega muzeja, France Podnar, je izpostavil, da so izjemno zadovoljni, da so s posredovanjem Vincencija Demšarja oziroma Zgodovinskega arhiva Ljubljana leta 1987 dobili v muzej pisarniško pohištvo Jerneja Andrejke pl. Livno-gradskega (Rudolfovo oče, avtor izjemno zanimive in morda celo aktualne knjige Slovenski fantje v Bosni in Hercegovini 1878, Družba sv. Mohorja v Celovcu, 1904) in dnevno sobo dr. Rudolfa Andrejke. To je muzeju prodala dr. Marjeta Potočnik, nečakinja Rudolfove žene. Pohištvi sta med najbolj občudovanimi eksponati Loškega muzeja.

Dr. Andrejka je bil med redkimi zapisovalci zgodovine pomembnih obrtniških rodbin in zanimivih dejavnosti.

V Škofji Loki in Puštalu je npr. izredno natančno opisal mizarje, usnarje, kovače, ključavničarje, vrvarje, vezilce kožuhov, barvarje, trgovce s platnom... Posebej se je ukvarjal s posameznimi škofjeloškimi podjetniškimi družinami, npr. Deisingerji, Guzelji, Krennerji, Homani, Flisovimi, Koceljevimi,... Opisuje tudi škofjeloške gostilne in gostilne v Selški in Poljanski dolini ter cehovska bandera.

Dokumenti iz Selške doline in Selc zajemajo še znatno širšo skupino ljudi in izobrazbenih ter delovnih profilov. Poznan je bil tudi kot zapisovalec rodovnikov.

Da ne bi dobili občutka, da se je posvečal le krajem in ljudem, ki jih je spoznaval predvsem potem, ko se je poročil s Selčanko Miciko Tavčar in je bil zaradi spremembe režima leta 1931 nekaj let prisilno upokojen, naj navedemo še nekaj tem, katerim se je posvetil in jih natančno popisal. Sedaj so že dragocena strokovna literatura za obravnavanje slovenske obrtne in gospodarske zgodovine. Enkrat en njegov zbornik *«Ob prazniku petindvajsetletnice Trgovskega društva «Merkur» v Ljubljani»*. V njem so celo ideje za današnjo organiziranost te dejavnosti v samostojni državi in ohranitev oziroma krepitev sedanje slovenske trgovine. Ko prebereš, kaj so naredili *«Znameniti slovenski obrtniki (1575–1940)»*, lahko vsakomur poveš, da se je tuji poslovni svet, na nekaterih področjih, več naučil oziroma dobil od nas, kot mi od njih. Zveš tudi, da ni bil za obnovo Ljubljane po potresu leta 1895 zaslužen le župan Ivan Hribar, ampak tudi zelo številni napredni in razgledani obrtniki.

Ker se obrt ne more razvijati brez dobre države in seveda primerne predstavljanja svojih izdelkov in storitev, je izjemno dragocena tudi predstavitev *«Zaslužnih slovenskih upravnih juristov»*, – med katerimi so bili tudi številni gospodarstveniki –

Med nastopajočimi je bila tudi dr. Metka Potočnik, nečakinja Micike Tavčar, poročene Andrejka (Foto Mira Marič)

v spominski knjigi ob pol stoletja društva »PRAVNIK«. France Planina je ob 100-letnici rojstva dr. Rudolfa Andrejke, 1988, zapisal: *»Ob spoznanju, da nimamo vpogleda v razvoj naše industrije, je urejal Sejemski Vestnik, ki je izhajal ob prireditvah ljubljanskega vzorčnega sejma. Bil je tudi stalen sodelavec Slovenskega biografskega leksikona, v katerega je prispeval življenjepis slovenskih gospodarstvenikov in pravnikov.»*

Morda zaradi tega, ker je bila njegova žena Micika diplomantka trgovske akademije, je dr. Andrejka izjemno veliko prispevkov namenil razvoju trgovine. Ni opisoval le posameznih mogočnih trgovcev, ampak je na eni strani opisal razvoj trgovine, npr. v Ljubljani, in potem po posameznih cestah in ulicah vse tamkajšnje trgovske lokale, njihovo zgodovino in ponudbene posebnosti.

Kljub temu da je bil v najrazličnejših službah na Dunaju, v Celju, Postojni, Ljubljani in Beogradu (tam je izdal šest Statističnih letopisov Kraljevine Jugoslavije in nato v Ljubljani še Splošni pregled Dravske banovine, 1939), bo verjetno pomembno središče obujanja in raziskovanja ter uporabljanja njegovega dela nastalo prav v Selcih v Selški dolini. Sedanja lastnica hiše, Mira Pogačnik, je kljub visoki ceni obnove strehe s škrikljem in strogim zahtevam spomeniškega varstva že marsikaj postorila na velikih zgradbah v središču Selc. Kot trgovka, zavedna Slovenka in zbiralka starin in kulturnega blaga se je z veseljem vključila v prizadevanja za bogatejše vedenje o dr. Rudolfu Andrejki. Že na spominskem večeru 23. oktobra je prav gotovo zaznala, koliko idej za uspešno poslovno in turistično napredovanje bo lahko našla v delih dr. Rudolfa Andrejke in njegovih številnih znamenitih slovenskih sodobnikov. Med njimi so tudi dr. Janez E. Krek, Kosovi ter dr. Anton Globočnik pl. Sorodolski, ki je skupaj z znamenitim Ljubljančanom Petrom Kozlerjem leta 1848 določil belo, modro in rdečo za barve slovenske zastave, ki je brez grba in z grbom v uradni veljavi še danes (Ur. l. RS 67/94.)

Spomine na teto Miciko (Tavčar) Andrejka in dr. Rudolfa Andrejko je obudila dr. Marjeta Potočnik. Povedala je, da je imel izjemno natančno opredeljene dnevne delovne naloge. Po opravljeni službi, kosilu in kratkem počitku se je v urejeni službeni obleki in v čevljih vsedel za domačo pisalno mizo in nadaljeval s pisanjem. Ženo je rad pokaral, če se je zaklepetala z eno od sosed, in ji oporekel, da brezkoristno troši čas. Ko pa se je vračal z markiranja planinskih poti po selških hribih in Ratirovcu, se je žena večkrat jezila, ker je imel kar precej markirne barve tudi na oblačilih. Menila je, da bi bilo vsekakor primerno, če bi osebnost dr. Rudolfa Andrejke predstavili današnjim nosilcem dela na področjih, na katerih je on ustvarjal skoraj pol stoletja.

Olimpionik Leon Štukelj je v eni od televizijskih oddaj dejal: *»Veda brez preteklosti nima čvrste podlage!»* Dr. Rudolf Andrejka je za marsikatero vedo na Slovenskem v svojem izredno aktivnem življenju dal čvrsto podlago, ki pa jo je potrebno le ponovno poiskati in na njej graditi njen napredek.

Opombe

¹ Orglarski mojster France Goršič iz Trnovega v Ljubljani, *Znameniti slovenski obrtniki (1575–1940)*, Ljubljana, 1940